

بهترین توشه ایام البیض / راز علاقه عرفا به روزهای نیمه رجب

پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «هر کس سه روز از وسط ماه رجب (سیزدهم تا پانزدهم) را روزه بدارد و در شب‌هایش به نماز شب قیام کند، از دنیا رحلت نمی‌کند مگر با توبه نصح»

پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «هر کس سه روز از وسط ماه رجب (سیزدهم تا پانزدهم) را روزه بدارد و در شب‌هایش به نماز شب قیام کند، از دنیا رحلت نمی‌کند مگر با توبه نصح»

به گزارش خبرنگار قرآن و فعالیت‌های دینی خبرگزاری فارس، از شامگاه امشب لحظات نورانی ایام اعتکاف شروع خواهد شد، ایامی که انسان را معتکف خانه خدا می‌سازد تا در خلوت سه روزه خویش با پروردگارش، توشه‌ای را برای دنیا و آخرتش بر دارد، روزهای ناب خدا که تنها برخی بندگان، شایسته حضور در چنین مراسمی هستند.

«ایام» جمع یوم به معنای روز و «بیض» جمع «ابیض» به معنای سفید و درخشان است که به روزهای سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم هر ماه قمری گفته می‌شود و به عقیده مسلمانان ایام البیض ماه‌های رجب، شعبان و رمضان دارای فضیلت بسیار است که در شریعت و فقه اسلام بر اقامت سه روزه در مسجد جامع برای عبادت خدا و تهذیب نفس اطلاق می‌شود.

چرا به ایام البیض معروف است

دو دیدگاه در این زمینه وجود دارد؛ اول اینکه در این سه روز به دلیل کامل بودن ماه، شب‌ها روشن و سفید است و به همین خاطر روزهای این سه شب را ایام البیض به معنای روزهای سفید نامیده‌اند، دیگر اینکه در حدیثی از پیامبر اسلام (ص) آمده است: «هنگامی که آدم خطایی که ترک اولی بود را انجام داد، بدنش سیاه شد، پس از آن بر قلبش الهام شد که روزهای ۱۲، ۱۳ و ۱۴ را روزه بگیرد، هر روز از این روزها را که روزه گرفت، بخشی از بدنش سفید شد، وقتی سه روز تمام شد، تمام بدنش سفید شده بود، به همین دلیل این روزها را روزهای سفید گفته‌اند.

البته «ابن مسعود» دربار نامیده شدن این ایام به «ایام البیض» چنین نقل می‌کند: از نبی اکرم (ص) شنیدم که می‌فرمودند: هنگامی که جناب آدم (ع) عصیان پروردگارش را کرد، منادی از عرش ندا داد، ای آدم از جوار رحمت من بیرون شو، زیرا کسی که عصیان مرا کند در جوار من نیست، حضرت آدم و فرشتگان گریستند، سپس خداوند جبرئیل را نزد حضرت آدم (ع) فرستاد، جبرئیل حضرت آدم را در حالی که رنگ او از نورانیت بهشتی به تیرگی تغییر کرده بود به زمین فرود آورد.

ملائکه با دیدن این وضعیت فریاد بر آوردند؛ پروردگارا، خلقی آفریدی و از روح برگزیده خود در او دمیدی و ملائکه را به سجده او در آوردی و به یک گناه سفیدی او را به سیاهی مبدل کردی، پس منادی از آسمان ندا کرد که امروز را برای خداوند روزه بگیر و آن روز سیزدهم ماه بود و چون آدم آن روز را روزه گرفت و قسمتی از تیرگی حضرت آدم (ع) برطرف گشت تا اینکه در انتهای این سه روز به حالت اول خود برگشت به این دلیل این ایام را «ایام البیض» نامیده شد.

ماده «عکف» ۹ مرتبه در قرآن آمده است

با این وجود، در قرآن کریم ماده «عکف» ۹ مرتبه تکرار شده، یک مورد آن آیه ۱۲۵ سوره مبارکه بقره مربوط به موضوع ایام البیض است، خداوند در سوره بقره می‌فرماید: «وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَ عَهْدُنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَ إِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ»؛ و کعبه را جایگاه اجتماع و مکان امن مردم ساختیم، مقام ابراهیم را نمازگاه خویش گیرید، ما ابراهیم و اسماعیل را فرمان دادیم: خانه مرا برای طواف کنندگان و مقیمان و راکعان و ساجدان پاکیزه دارید.

رسول اکرم (ص) در مورد فضائل این ایام می‌فرماید: هر کس یک روز را به منظور کسب عنایت الهی و به نیت قرب خدا اعتکاف کند، خداوند بین او و آتش سه خندق ایجاد می‌کند که فاصله هر یک تا دیگری بیش از مسافت بین زمین و آسمان است» و در جای دیگر می‌فرماید: «المعتکف یعکف الذنوب»؛ معتکف با اعتکافش گناهان را حبس می‌کند.

اعمال استحبابی ایام البیض

بنابراین ایام البیض به واسطه اهمیت و جایگاه خاصی دارد، در آن ایام به اعمال و عباداتی توصیه شده است که از آن جمله می توان به این موارد اشاره کرد:

تأکید بر استعجاب روزه ای ایام البیض: پیامبر اکرم (ص) می فرماید: «هر کس سه روز از وسط ماه رجب (سیزدهم تا پانزدهم) را روزه بدارد و در شب هایش به نماز شب قیام کند، از دنیا رحلت نمی کند مگر با توبه نصوح» و امام صادق (ع) فرمود: «هر کس ایام البیض ماه رجب را روزه بگیرد، خداوند متعال به ازای هر روز ثواب روزه داری و شب زنده داری یک سال را برای او می نویسد و او روز قیامت در جایگاه ایمن شدگان از آتش دوزخ خواهد ایستاد».

اعمال ام داوود: از عمده ترین اعمال ایام البیض اعمال ام داوود است و برای بر آمدن حاجات و برطرف شدن گرفتارها و دفع ظلم ظالمان مؤثر است و کیفیت و اجرای آن در کتب مفاتیح آمده است. علامه مجلسی در کتاب «بحار الانوار» درباره کمال ایام البیض می نویسد: کمال ایام البیض در آن است که اندیشه و دل و اعضا بر مجرد عمل صالح وقف شود و بر در خانه خدای جلیل و در برابر اراده مقدس او به حبس در آید و به زنجیر مراقبت او به بند کشیده شود و از آن چه روزه دار از انجام آن خودداری می کند، به طور تمام و کمال بازداشته شود.

در این ایام سفارش به خواندن آیات سوره «انعام»، «اسرا»، «کهف»، «لقمان»، «یاسین»، «صافات»، «فصلت»، «شوری»، «دخان»، «آیة الکرسی»، «فتح»، «واقعه»، «ملک»، «قلم»، «انشقاق» تا پایان قرآن شده است، همچنین از دیگر اعمال این ایام خواندن دعای «استفتاح»، زیارت امام حسین (ع)، به جای آوردن چهار رکعت نمازی که حضرت امیرالمومنین (ع) در این روز به جای آورد، خواندن دعای «یا مذل کل جبار و...» است.

اعمال شب سیزدهم رجب

شب سیزدهم رجب، اول لیالی بیض است و در آن سه عمل غسل، چهار رکعت نماز در هر رکعت سوره «حمد» و بیست و پنج مرتبه «توحید»، دو رکعت نماز که در شب سیزدهم رجب و شعبان نیز خوانده می شود؛ شود که در هر رکعت بعد از سوره «حمد»، سوره «یس»، «ملک» و «توحید» خوانده می شود.

الف- غسل

ب- چهار رکعت نماز در هر رکعت سوره «حمد» و بیست و پنج مرتبه «توحید»

ج- دو رکعت نماز (که به همین ترتیب در شب های سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم شعبان و رمضان نیز انجام می شود)، در هر رکعت بعد از سوره «حمد»، سوره «یس»، «ملک» و «توحید» خوانده می شود،

در شب چهاردهم، نیز چهار رکعت نماز (یعنی دو نماز دو رکعتی) خوانده می شود و در شب پانزدهم نیز شش رکعت نماز (یعنی سه نماز دو رکعتی) به همان شیوه نماز شب سیزدهم انجام می گیرد و از حضرت صادق (ع) روایت است که هر کس این اعمال را انجام دهد همه فضایل این سه ماه را دریابد و همه گناهانش غیر از شرک آمرزیده شود.

اعمال شب پانزدهم رجب

شب پانزدهم رجب هم از لیالی متبرکه است و در آن چند عمل از جمله غسل، زیارت امام حسین (ع)، ۶ رکعت نماز به «حمد»، «یس»، «ملک» و «توحید»، ۱۰۰ رکعت نماز در هر رکعت بعد از «حمد» ۱۰ مرتبه «توحید» وارد شده است، «شیخ مفید» در المقنعه از حضرت امیرالمؤمنین (ع) روایت کرده که هر که این عمل را بجا آورد، حق تعالی به سوی او ۱۰ ملائکه بفرستد که از او دشمنان او را از جن و انس دفع کنند و ۳۰ فرشته نزد مَوْت او بفرستد که او را از آتش پنجم ایمن کنند.

الف- غسل

ب- احیاء آن شب به عبادت.

ج- زیارت امام حسین (ع)، اگر از نزدیک نشد از دور هم کفایت می کند.

د- شش رکعت نماز که در شب سیزدهم گفته شد.

ه- اقامه ۳۰ رکعت نماز که در هر رکعت حمد و ۱۰ مرتبه سوره توحید قرائت شود. این نماز را سید بن طاووس از حضرت رسول اکرم (ص) نقل کرده است که فضیلت بسیار دارد.

و- ۱۲ رکعت نماز که هر دو رکعت به یک سلام ختم می شود که در هر رکعت هر یک از سوره های حمد، توحید، فلق، ناس، آیه الکرسی و قدر چهار مرتبه قرائت شود و بعد از سلام چهار مرتبه گفته شود: «اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَلَا أَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ وَلِيًّا» و پس از اتمام نماز اقامه کننده آن هر حاجتی که دارد را از خداوند متعال درخواست کند. این نماز را سید بن طاووس از امام صادق (ع) روایت کرده است.

اعمال روز نیمه رجب

این روز نیز روز مبارکی است و برای آن روز انجام چند عمل توصیه شده است:

الف- غسل.

ب- زیارت حضرت امام حسین (ع). از ابن ابی بصیر نقل شده است که گفت از امام رضا (ع) پرسیدم که در چه ماهی امام حسین (ع) را زیارت کنیم؟

حضرت فرمودند: در نیمه رجب و نیمه شعبان.

ج- اقامه چهار رکعت نماز که دو تا دو رکعتی خوانده شود و بعد از سلام دست خود را بلند کند و بگوید:

«اللَّهُمَّ يَا مُذِلَّ كُلِّ جَبَّارٍ وَ يَا مُعِزَّ الْمُؤْمِنِينَ أَنْتَ كَهْفِي حِينَ تُعْيِينِي الْمَذَاهِبُ؛ وَ أَنْتَ بَارِئُ خَلْقِي رَحْمَةً بِي وَ قَدْ كُنْتَ عَنَ خَلْقِي غَيْبًا وَ لَوْ لَا رَحْمَتُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْهَالِكِينَ وَ أَنْتَ مُؤَيِّدِي يَالْتَّصِرُ عَلَيَّ أَعْدَائِي وَ لَوْ لَا نَصْرُكَ إِيَّايَ لَكُنْتُ مِنَ الْمَقْضُوحِينَ يَا مُرْسِلَ الرَّحْمَةِ مِنْ مَعَادِنِهَا وَ مُشِيئَ الْبَرَكَاتِ مِنْ مَوَاضِعِهَا يَا مَنْ حَصَّ نَفْسَهُ يَالشَّمُوخَ وَ الرَّفْعَةَ قَاوِلِيَاؤُهُ يَعِزُّهُ يَتَعَزَّرُونَ وَ يَا مَنْ وَصَعَتْ لَهُ الْمُلُوكُ نِيرَ الْمَدْلَةِ عَلَيَّ أَعْنَاقِهِمْ فَهَمُّ مِنْ سَطْوَانِهِ خَائِفُونَ أَسْأَلُكَ يَكِينُوتِيكَ الَّتِي اسْتَقْفَتْهَا مِنْ كِبْرِيَاؤِكَ وَ أَسْأَلُكَ يَكِبْرِيَاؤِكَ الَّتِي اسْتَقْفَتْهَا مِنْ عِزَّتِكَ وَ أَسْأَلُكَ يِعِزَّتِكَ الَّتِي اسْتَوَيْتَ بِهَا عَلَيَّ عَرْشِيكَ فَخَلَقْتَ بِهَا جَمِيعَ خَلْقِكَ فَهَمُّ لَكَ مُدْعِيُونَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ». روایت شده است که هر کسی که غمی دارد اگر این دعا را بخواند خداوند او را از اندوه و غم آسایش بخشد.

چراپی علاقه عرفا به روزهای نیمه رجب

با این وجود، اعتکاف همواره ایامی مشهور و مورد اهمیت سالکان طریقت و اصحاب معرفت بوده که از آن جمله می توان به ۱۰ روز آخر ماه رمضان و ایام البیض ماه رجب اشاره کرد. ولی آنچه که ایام البیض ماه رجب یعنی روزهای سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم این ماه را مورد عنایت اهل عرفان قرار می دهد، حدیثی از رسول خدا (ص) است که فرمودند: «هر کس سه روز از وسط ماه رجب (سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم) را روزه بدارد و در شب هایش به نماز شب قیام کند، از دنیا رحلت نمی کند مگر با توبه نصوح» و چه بهتر که این روزه داری در حال اعتکاف و مسجد باشد که بهترین و محبوب ترین مکان روی زمین باشد، همراه با میهمانی بر سر سفره ای نورانی که حضرت علی (ع) آن را دوست داشتنی ترین جای زمین نامید.